

Avd för arbetsgivarpolitik
Lotta Christofferson

Sommarplaneringen i vården 2016

Tidig planering för att garantera säker och trygg vård i sommar

SKL årliga enkätundersökning ger en bild av hur planeringen av vården och bemanningen av vårdpersonal ser ut inför sommaren. Nu genomförs ett flertal olika insatser i landsting och regioner för att upprätthålla en patientsäker och trygg vård i sommar.

Landstingen strävar alltid efter att säkra såväl patientsäkerhet, tillgänglighet och arbetsmiljö, oavsett om det är långhelger eller sommartid. Att servicenivån på den planerade verksamheten blir lägre under sommaren, är normalt. Under sommaren förläggs viss planerad verksamhet som handlar om ofarliga tillstånd till före eller efter semesterperioden för att minska belastningen på verksamheten. Med ordinarie och kortsiktiga åtgärder ska landstingen klara att upprätthålla såväl patientsäkerhet som välbehövliga semestrar för vårdens medarbetare även i sommar.

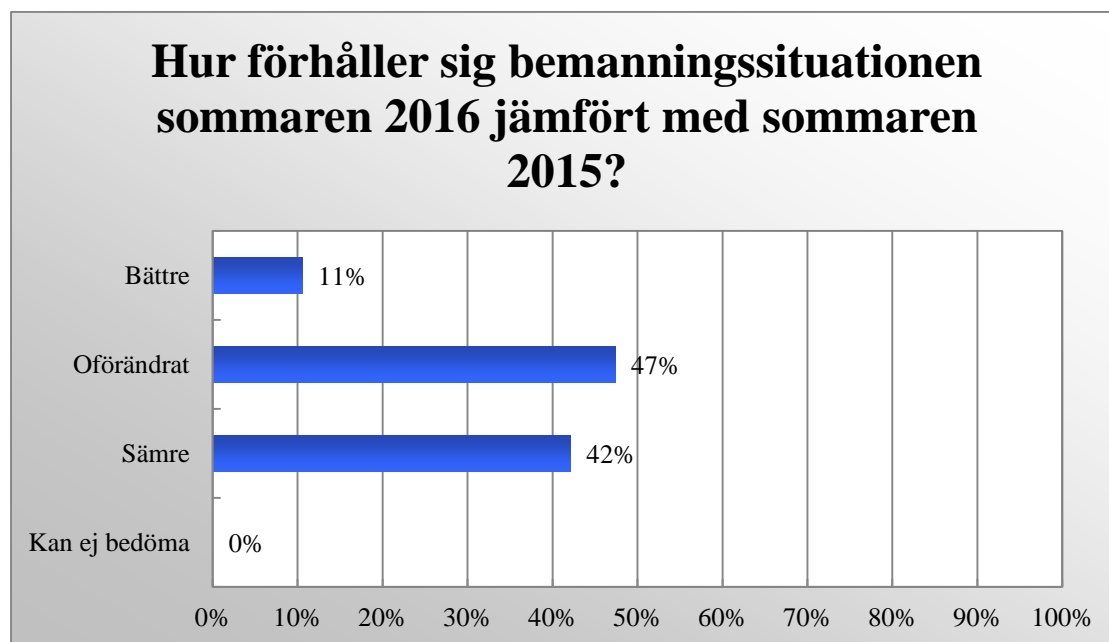
Så blev förra sommaren

Trots en periodvis ansträngd situation på sina håll visade SKLs uppföljning av sommaren 2015 att bemanningssituationen blev som förväntat eller bättre än förväntat. Det skedde ingen ökning av överbeläggningar och ifråga om väntetider och patientsäkerhet såg vården totalt sett lika säker och tillgänglig ut som under övriga året. Personalens engagemang, tidig planering och gott samarbete med kommunerna var några av nyckelfaktorerna.

Läget inför sommar 2016

Inför sommaren 2016 uppger så gott som alla landsting att bemanningssituationen förväntas att bli ansträngd. Den sammanvägda bedömningen som de flesta landsting och regioner gör är att läget generellt sett är oförändrat från föregående år. Eftersom det finns skillnader mellan vårdgrenar och vårdgivare kan det se sämre ut på sina håll medan två landsting/regioner - landstinget i Västmanland och Region Örebro – bedömer att bemanningsläget ser bättre ut än förra sommaren. Det visar SKLs årliga enkätundersökning med landsting och regioner om bemanningssituationen inför sommaren, där 19 av 20 landsting och regioner har svarat.

Tabell 1. Hur förhåller sig bemanningssituationen sommaren 2016 jämfört med sommaren 2015?

Vissa yrkesgrupper svårare att rekrytera

Undersköterskor och vårdbiträden ser inte ut att innebära stora problem, två landsting/regioner uppger att de tror sig få rekryteringssvårigheter. Vad gäller sjuksköterskor däremot anger samtliga arbetsgivare problem, för några handlar det om att hitta grundutbildade sjuksköterskor.

För att anställa nyutexaminerade sjuksköterskor är arbetsgivarna beroende av Socialstyrelsens handläggningstider för att utfärda legitimation. Sedan 1 januari 2016 har Socialstyrelsen skärpt kraven på legitimation. För att arbetsgivaren ska få anställa nyutexaminerade sjuksköterskor som väntar på legitimation behöver arbetsgivaren ansöka om dispens hos Socialstyrelsen. Detta eftersom utgångspunkten ska vara att verksamheten ska anställa legitimerad personal, i annat fall som undersköterska i de fall när arbetsuppgifterna inte kräver legitimation.

Socialstyrelsen har uppgett att deras handläggningstid för legitimation för sjuksköterskor är max två veckor om ansökan är komplett, och att de har beredskap både nu och i sommar för att hantera ansökningstoppar. Endast ett landsting har uppgett att de har ansökt hos Socialstyrelsen om dispens.

Behovet av specialistsjuksköterskor skiljer sig mellan landstingen men framförallt är behovet stort inom intensiv, operation, psykiatri, medicin, akut, barn- och ungdom, anesthesi och distrikt. Nära 80 % av arbetsgivarna räknar också med att barnmorskor blir fortsatt svåra att rekrytera.

För den dryga hälften av landstingen/regionerna som uppger att de har problem att rekrytera läkare rör det sig främst om specialistinriktningar där det råder en generell efterfrågan som inte har med sommaren att göra, som specialistläkare inom allmänmedicin och psykiatri.

Två femtedelar av landstingen/regionerna uppger att de även har större efterfrågan än tillgång på andra grupper inom vården men även här skiljer det sig mellan landstingen vilka grupper det handlar om. Framförallt rör det sig om medicinska sekreterare, arbetsterapeuter, biomedicinska analytiker, fysioterapeuter och psykologer.

Tabell 2. Vilka personalgrupper är svåra att rekrytera inför sommaren 2016?

Insatser för att garantera tillgänglig vård

Tidig planering

För merparten av arbetsgivarna pågår bemanningsplaneringen kontinuerligt under hela året eller påbörjas direkt efter föregående sommarperiod. I planeringen ingår en mängd åtgärder för att garantera tillgänglig och patientsäker vård under sommaren, som att tidigarelägga rekryteringsaktiviteter och utöka rekryteringen av vissa yrkesgrupper. De flesta åtgärder är sådana som arbetsgivarna genomför året om och är inte specifika för sommarplaneringen, som ett led i deras strategiska kompetensförsörjningsarbete och med att utveckla arbetsgivarvarumärket.

Använda kompetensen rätt

De flesta arbetsgivare arbetar aktivt med att se över fördelningen av arbetsuppgifter mellan olika personalkategorier och att se till att varje yrkesgrupp arbetar med de uppgifter som är specifika för den egna kompetensen. För att möta rekryteringsbehoven av sjuksköterskor och för att renodla sjuksköterskornas arbetsuppgifter utökas rekryteringen av andra yrkesgrupper som till exempel

socionomer, farmaceuter, sjukgymnaster, medicinska sekreterare och vårdadministratörer.

Personal inom vårdnära service som städning och mathantering, eller medarbetare med administrativa uppgifter och sjukvårdsbakgrund, anställs i högre grad i vården under sommaren. Utländsk vårdpersonal tas tillvara och undersköterskor fortbildas att klara ytterligare vårdnära uppgifter. Exempel finns också på lyckade jobbsatsningar med ungdomspraktikanter (18-24 år) som kan avlasta ordinarie vårdpersonal och utföra enklare sysslor som inte kräver vårdutbildning. Det kan handla om att köra patienter till olika avdelningar, byta sängkläder, göra i ordning dryckesvagnar, tömma papperskorgar, gå med prover till laboratoriet och mycket annat.

Stärkt kompetens och sommarförmåner

I stort sett samtliga landsting/regioner ges introduktion för sommarvikarier. Mer än hälften satsar på extra yrkesintroduktion för nyutexaminerade sjuksköterskor för att stärka deras kompetens inför sommarperioden och ge dem en trygg start i yrkeslivet. I likhet med andra branscher som kräver året-runt-verksamhet förlägger en stor del av landstingen och regionerna semestern till tre perioder. Så gott som samtliga arbetsgivare erbjuder sina medarbetare särskilda ”sommarförmåner” som extra ersättningar för flytt av semestrar.

Tydlig information hjälper patienter till rätt vård

Servicenivån på den planerade verksamheten är av naturliga skäl lägre under sommaren då ordinarie vårdpersonal har semester. Men den akuta vården är konstant tillgänglig. Normalt förläggs viss planerad verksamhet som handlar om ofarliga tillstånd till före eller efter semesterperioden för att minska belastningen på verksamheten. Detta ger utrymme för flexibilitet vid oförutsägbara hastiga eller akuta åkommor eller för snabb omfördelning av vårdplatser.

Förutom att det i de flesta landsting och regioner finns en kontinuerlig samverkan mellan primärvård och kommun, inrättas på många håll särskilda planeringsgrupper med olika aktörer och kompetenser under sommaren. Syftet är att förenkla kontaktvägar, säkra vårdkedjor och använda resurserna rätt, särskilt under perioder som innebär utmaningar. Under sommaren utökar man också den typ av insatser som styr patientflödet till rätt vård. Det kan handla om att använda sig av vårdkoordinatorer och vårdlotsar och att ge tydlig information till patienter via 1177 Vårdguiden och Mina vårdkontakter.

Tydligare ledning och tätare samverkan

Flera landsting lyfter fram exempel på en utökad samverkan mellan aktörer, framförallt mellan landstingen/regionerna och kommunerna och med primärvården och andra vårdgivare. Samarbetet har en stor betydelse för vården under sommaren och underlättar möjligheterna för samordning kring gemensamma patienter och att använda resurserna rätt. Inte minst akutsjukhusen har stor betydelse för vården under

sommaren och flera akutsjukhus har som målsättning att ha fler vårdplatser öppna än i fjol. Därför finns just nu ett särskilt fokus på rekrytering av tillräckliga resurser, planering av öppethållande och samordning mellan akutsjukhusen under sommarperioden för att kunna erbjuda en trygg och tillgänglig vård.

Tabell 3. Vilka förberedande åtgärder planeras för en säker och trygg vård i sommar?

* Andra åtgärder:

- Särskilt dokument förtydligande sommarrutinerna som inkluderar tydlig roll och ansvarsfördelning, rutiner för provsvar, mail, remissvar, mm.
- Ungdomspraktikanter, Läkarstuderande termin 10
- De flesta av ovanstående aktiviteter genomförs enligt etablerade rutiner året om, inte specifikt för sommarplaneringen. Regionen arbetar parallellt med att utveckla arbetsgivarvarumärket och som en del

i detta arbete producerar vi ett antal filmer som vänder sig till olika målgrupper, bland annat nytexaminerade där medarbetare berättar hur de upplever att delta i vårt kliniska basår som ger nytexaminerade en trygg start i yrkeslivet.

- samverkan mellan sjukhuskliniker och PV
- sommarförmåner = ersättningar för extrapass
- Ansökan hos Socialstyrelsen om dispens för nytexaminerade sjuksköterskor som ännu inte fått legitimation.